

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1994/72

Karar Sayısı : 1994/68

Karar Günü : 20.9.1994

R.G. Tarih-Sayısı : 19/10/1994-22086

İPTAL İSTEMİNDE BULUNAN: Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ.

İPTAL İSTEMİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı'nın Genel Kurul'un bilgisine de sunularak üstü kapalı bir Meclis kararı durumuna getirildiğinden sözedilen, Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK'in TBMM üyeliğinin kendiliğinden düştüğüne ilişkin 7.9.1994 günlü, 77 sayılı kararının, Anayasa'nın 84. maddesi ile TBMM İçtüzüğü'ne aykırı olduğu savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK 27 Mart 1994'de yapılan yerel seçimler sonucunda Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na seçilmiştir. Adıgeçen Milletvekili, 2972 sayılı "Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçim Hakkında Kanun"un 3959 sayılı Yasa ile değişik 17. maddesine göre seçim sonuçlarının kendisine tebliğ edilmesinden başlayarak 15 gün içerisinde, tercih hakkını kullanarak Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı tercih ettiğini bildirmiş ve kendisine Ankara İl Seçim Kurulu Başkanlığı'na 31 Mart 1994 günlü bir tutanakla mazbatasını verilmiştir.

TBMM Başkanlık Divanı, Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 113. maddesine göre İ. Melih GÖKÇEK'in hukuksal durumunu açıklığa kavuşturmak ve Anayasa'nın 84. maddesinin gereğini yerine getirmek üzere yaptığı toplantıda; konunun, İçtüzüğü'nün 113. maddesi kapsamında ele alınamayacağına, bu nedenle bir karar alınmasına gerek bulunmadığına, İ. Melih GÖKÇEK'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasıyla ilgili 3/1304 ve 3/1305 esas numaralı dosyaları görüşen Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu karma komisyonun Meclis Başkanlığı'na sunduğu 2.5.1994 günlü, 192 karar numaralı raporunda belirttiği görüşlerin hukuksal durumu açıklığa kavuşturduğuna, bu rapordaki görüşler doğrultusunda hiçbir işleme gerek kalmadan İ. Melih GÖKÇEK'in TBMM üyeliğinin kendiliğinden düşmüş bulunduğuna, buna göre Meclis kayıtlarında Başkanlıkça düzeltme yapılmasına ve bu hususların gündemin sonuçlar bölümünde Genel Kurul'un bilgisine sunulmasına, 7.9.1994 gününde karar vermiştir.

TBMM Başkanlık Divanı'nın bu kararı 8.9.1994 günlü toplantısında TBMM'nin sadece bilgisine sunulmuş; İ. Melih Gökçek'in üyeliğinin düştüğüne ilişkin TBMM Genel Kurulu'na ayrıca bir karar alınmamıştır.

İptal isteminde bulunan Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ, Anayasa'nın 85. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 34. maddesine göre başvurarak, Başkanlık Divanı kararını üstü kapalı biçimde uygun bulan Meclis kararının iptalini istemiştir.

II- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Anayasa'nın 85. maddesi gereğince iptal isteminde bulunan Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ'in 14.9.1994 günlü başvuru dilekçesi aynen şöyledir:

“İptal konusu; Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca alınan 7 Eylül 1994 günlü ve 77 sayılı karar gereğince 8 Eylül 1994 günlü Genel Kurula sunulan ve Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK’in üyeliğinin kendiliğinden düşmüş bulunduğuna, buna göre Meclis kayıtlarında Başkanlıkça düzeltme yapılması biçimindeki kararı zımnen kabul etmek suretiyle onayan TBMM.’nin bu tasarrufu ve zımmî kararı Anayasa’nın 84 ve Meclis İçtüzüğüne aykırı olduğundan Anayasa’nın 85. maddesi uyarınca iptali istediğidir.

Olaylar: Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK, 27 Mart 1994 tarihinde yapılan mahalli seçimler sonucu Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na seçilmiş ve yapılan itirazlar Yüksek Seçim Kurulunca yerinde görülmediğinden Milletvekilliğinden de istifa etmediği halde kendisine mazbatası verilmiş ve 31 Mart 1994 tarihinden beri hem Ankara Milletvekilliğini ve hem de Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı görevlerini birlikte yapmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı uzun süre bu Anayasa ve yasalara aykırı duruma müdahale edememiş ancak 7 Eylül 1994 günü Meclis Başkanlık Divanını; yalnız bu kişinin hukuki durumunu açıklığa kavuşturmak ve Anayasa’nın 84. maddesinin gereğini yerine getirmek üzere İçtüzüğün 113. maddesine göre karar almak için toplantıya çağırmıştır.

Başkanlık Divanı aynı günde aldığı 77 sayılı Kararla;

a) Konunun İçtüzüğün 113. maddesi kapsamında olmadığına ve bu nedenle de bir karar alınmasına gerek bulunmadığına,

b) Ancak konunun daha önce bu Milletvekilinin Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkındaki dosyaları görüşen Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu Karma Komisyonunun Meclis Başkanlığına sunduğu 2 Mayıs 1994 tarihli ve (192 karar numaralı raporunda belirttiği görüşlerin hukuki durumu açıklığa kavuşturduğu görülmüş ve bir örneği ilişik bu rapordaki görüşler doğrultusunda hiçbir işleme gerek kalmadan İ. Melih GÖKÇEK’in TBMM. üyeliğinin kendiliğinden düşmüş bulunduğuna, buna göre Meclis kayıtlarında Başkanlıkça düzeltme yapılmasına ve bu hususların gündemin sunuşlar kısmında Genel Kurulun Bilgisine sunulmasına) oyçokluğu ile karar vermiş ve Başkanlık divanının bu raporu 8.9.1994 günü Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş.

Bu sunuş üzerine Birleşim Başkanı bu sunuş için İçtüzüğün 64. maddesi uyarınca usul tartışması açmış 2 leh ve 2 aleyhte söz vermiş ancak Genel Kurulun oyuna başvurmadan olayı kapatmıştır.

Böylece de İ. Melih GÖKÇEK’in Milletvekilliği sona ermiş kabul edilmiş ve ismi yoklama listesinden çıkartılarak meclis kayıtları da düzeltilmiştir.

İptal Nedenleri:

1) Anayasa bakımından:

a) Anayasa’nın 85. maddesi bakımından olay incelendiğinde, ortada Meclisce verilmiş bir karar olmadığına göre böyle bir davanın da açılması olanaklı değildir denilebilir. Ancak 85. madde de iptal konusu olan Milletvekilinin Milletvekilliğinden düşürülmesi fiili durumudur. Olayda İ. Melih GÖKÇEK’in Milletvekilliğinden düşürüldüğüne ve Milletvekillerinin düşürülmesine de ancak TBMM Genel Kurulu yetkili olduğuna göre, olayda TBMM’nin zımnî bir kararının var olduğunu kabul etmek gerekir.

Kaldı ki, Başkanlık Divanı Kararı Genel Kurula sunulduktan sonra Oturum Başkanı İçtüzüğün 64. maddesine göre görüşme açtırmış ve görüşmede lehte ve aleyhte üyelere söz vermişse

de görüşmelerin sonunda oya başvurusu gerekirken kasıtlı olarak bu hususta oya başvurmamış ve bir Meclis kararının oluşmasını Oturum Başkanı engellemiştir. Anak Genel Kurulda Başkanlık Divanı Kararı oya sunulmamış ise de Genel Kurul bu kararı zımnen kabul etmiş sayılır. Dolayısıyla İ. Melih GÖKÇEK'in Milletvekilliğinden düştüğü yolundaki Başkanlık divanı tasarrufu Genel Kurulca zımnen onaylandığından İ. Melih GÖKÇEK Milletvekilliğinden düşmüştür. Bu nedenle olayda verilmiş zimni bir Meclis kararının var olduğunu kabul etmek gerekir. Gerçi Anayasa'ya göre Milletvekilleri ancak Genel Kurulda yapılacak açık oylama sonucunda salt çoğunlukla düşürülebilir.

b) Anayasa'nın 84. maddesi ile içtüzük bakımından konunun incelenmesi:

Üyeliğin Düşmesi başlıklı Anayasa'nın 84. maddesinde, Milletvekillerinin Milletvekilliği hangi hallerde ve nasıl düşeceği açıkça hükme bağlanmıştır.

İ. Melih GÖKÇEK Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimini kazandığı ve Belediye Başkanlığı ile Milletvekilliğini birlikte yürüttüğü ve böylece Milletvekilliği ile bağdaşmayan iş kabul ettiği için Anayasa'nın 84. maddesinin birinci fıkrası ile İçtüzüğün 113. maddesi uyarınca hakkında işlem yapılması için Meclis Başkanı olayı Meclis Başkanlık Divanına intikal ettiriyor. Başkanlık Divanının bu durumda alması gereken karar İçtüzüğün 113. maddesinde belirtildiği gibi konuyu Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyona sevketmesi ve bu Komisyonun hazırlayacağı raporun Meclis Genel Kurulunda açık oya sunulması gerekirdi.

Ayrıca Milletvekilliğinden düşürülebilmesi için de 226 Milletvekilinin bunu kabul etmesi zorludur. Oysa Başkanlık Divanı olayı bu yönüyle ele almamış ve daha önce bu Milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin olarak Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu karma komisyonun verdiği 2.5.1994 günlü ve 192 sayılı kararı esas alarak konuyu kendisi re'sen karara bağlamıştır.

Başkanlık Divanının böyle bir karar alma yetkisi ne Anayasa ne de İçtüzük bakımından mümkün değildir. İçtüzüğün 113. maddesi gayet açıktır. Ayrıca Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu karma komisyonun 2.5.1994 günü verdiği kararın yeni yasama yılında oluşacak karma komisyonca aynen benimseneceğini kabul etmek de mümkün değildir. İçtüzüğün 109-110 ve 113. maddeleri incelendiğinde, görülecektir ki, karma komisyon ya dokunulmazlığın kaldırılmasına veya kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine karar verir. Bunlar dışında karar verme olanağı yoktur.

Başkanlık Divanının kararının atıfta bulunduğu 2.5.1994 günlü ve 192 sayılı karma komisyon raporunun sonuç kısmında "...seçildikleri yeni görevleri kabulleri içinde bu doğrultuda salt tercih haklarını yeterli sayan 2972 sayılı Kanun'un 3959 sayılı Kanunla değişik 17. maddesi doğrultusunda ve ortaya çıkan fiili durum karşısında yasama dokunulmazlığının söz konusu olamayacağı..." denilerek ilgilinin yasama dokunulmazlığının kalktığına karar veriyor. Bu karar Genel Kurula sunulmamış ve kabul edilmemiştir. Bu itibarla bu karar içtüzük gereği Genel Kurul'da tartışılarak kabul edilmiş ve kesinleşmiş bir karar olmadığına göre Başkanlık Divanı bu kararı baz alarak karar veremez. Ayrıca bu kararda "ortaya çıkan fiili durum karşısında yasama dokunulmazlığının söz konusu olamayacağı" denilmiştir. Bir milletvekilinin yasama dokunulmazlığı fiili durumla değil, ancak Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile kalkabilir böyle bir kabulün ne Anayasa'da ve ne de içtüzükte yeri yoktur.

Diğer taraftan karma komisyon; Yüksek Seçim Kurulunca ilgilinin Belediye Başkanlığına seçilmesi sırasında Seçim Kurulunca verilen mazbatanın; ilgilinin Milletvekili olduğu ve Milletvekilliğinden istifa etmeden kendisine Belediye Başkanlığı görevine başlamasını sağlayacak mazbatanın verilmemesi gerektiği, aksi halde milletvekilliği ile bağdaşmayan Belediye Başkanlığı

sıfatının uhtesinde birleşeceği iddiaları öne sürülerek iptali istemiyle yapılan itirazı reddeden Yüksek Seçim Kurulu'nun 12.4.1994 günlü ve 917 sayılı kararına atıfta bulunmuş ve aynı görüş Başkanlık Divanı ve sonuç itibarıyla da Genel Kurulca da kabul edilmiş ise de Yüksek Seçim Kurulu kararında Milletvekili iken Belediye Başkanlığı görevini de kabul eden kişinin Milletvekilliğinden düşüp düşmeyeceğinin takdirinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait olacağı açıkça belirtilmiştir.

Öte yandan gerek Yüksek Seçim Kurulu kararında ve gerekse konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tartışılması sırasında, İ. Melih GÖKÇEK'in 2972 sayılı Yasa'nın 3959 sayılı Yasa ile değişik 17. maddesine göre Belediye Başkanlığını tercih etmekle Milletvekilliği sıfatının sona ereceği yolunda kabuller öne sürülmüş ise de; Anayasa'nın 84. maddesinde hangi hallerde ve ne şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin düşeceği açıkça belirtilmiş ve Milletvekilliği ile bağdaşmayan görev kabul eden Milletvekilinin görevinin Meclisin alacağı salt çoğunluk kararı ile sona ereceği açıklanmıştır. Anayasa'nın hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Anayasa'nın bu temel hükümleri varken ve bu temel hükme aykırı hiçbir yasa hükmü yoktur. 3959 sayılı Yasa'nın 17. maddesindenin belidiye Başkanlığı kazanan kişinin 15 gün içinde tercih hakkını kullanacağı yolundaki hükmü esas alınarak Anayasa'nın 84. maddesinin yok sayılması mümkün bulunmamaktadır. Kaldı ki 3959 sayılı Yasa'nın 17. maddesindeki "Tercih Hakkından" amaç Anayasa ve yasalardaki usullere uygun olacak şekilde kullanılan tercih hakkıdır. Milletvekilliğinden istifa eden kişinin Milletvekilliğinden düşmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin salt çoğunluğu olan 226 oy ile kabul edilmesi zorunludur. Aksi halde Milletvekilliği devam eder. Belediye Başkanlığını kazanan Milletvekilinin Belediye Başkanlığını tercih edilebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce öncelikle istifasının usulü dairesinde kabulü şarttır.

Özetlemek gerekirse;

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin düşmesi, Anayasa'nın 84. maddesinin açık ve âmir hükmü uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin karar vermesi ile mümkündür. Bu amaçla Meclis Başkanlığı'na İçtüzüğü'nün 113. maddesine göre işlem yürütülmesi için Başkanlık Divanı toplantıya çağırılmış, ancak Divan 113'e göre işleme gerek görmeyerek, Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu karma komisyonun dokunulmazlık dosyasına ilişkin olarak verdiği rapordaki gerekçeye dayalı olarak Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK'in üyeliğinin kendiliğinden düştüğüne karar vermiş ve bu Divan kararını Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun bilgisine sunmak suretiyle üyeliğin düşmesi kesinleştirilmiştir.

Görüldüğü gibi; üyeliğin düşmesi için Anayasa ve İçtüzüğü'nün istediği biçimde sarıh bir Meclis kararı alınmamış, buna lüzum görülmemiş, ancak üyeliğin düştüğüne dair Başkanlık Divanı kararı Genel Kurul'un bilgisine sunulmak suretiyle ve bir üyenin aleyhte konuşması dışında genel bir benimseme ile zımnî bir Meclis kararı oluşturulmuştur. Açıklanan nedenlerle Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK'in Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin düştüğü yolunda verilen kararın Anayasa'nın 85. maddesine göre iptaline karar verilmesini saygılarımla arz ederim."

III- İLGİLİ ANAYASA VE YASA KURALLARI

Başvuru dilekçesinde dayanan Anayasa kuralları şunlardır :

1. "MADDE 84.- İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen, kısıtlanan, partisinden istifa ederek; başka bir partiye giren veya seçim hükümetleri hariç Bakanlar Kurulu'nda görev alan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmet kabul eden, Meclis çalışmalarına özürsüz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmayanların üyeliğinin düşmesine, üye tamsayının salt çoğunluğu ile karar verilir.

Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde, istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemez.

Anayasa Mahkemesinin kararında partinin kapatılmasına eylem ve sözleri ile sebebiyet verdiği belirtilen milletvekilinin üyeliği ile temelli olarak kapatılan siyasî partinin, kapatılmasına ilişkin dâvanın açıldığı tarihte, parti üyesi olan diğer milletvekillerinin üyeliği, kapatma kararının Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına tebliğ edildiği tarihte sona erer.”

2. “MADDE 85.- Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya üyeliğin düştüğüne Meclis’ce karar verilmesi hallerinde, karar tarihinden başlanarak bir hafta içinde, ilgili üye veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri, bu kararın Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içinde karara bağlar.”

A. İLGİLİ ANAYASA KURALLARI

1. “MADDE 82.- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Devlet veya diğer kamu tüzelkişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devlettten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurallarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmî veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulu’nca verilecek geçici bir görev kabul etmesi, Meclis’in kararına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan diğer görev ve işler kanunla düzenlenir.”

2. “MADDE 148.- (1. Fıkrası) Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün Anayasa’ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasa’ya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dâva açılmaz.”

B. YASA KURALLARI

1- 2949 sayılı Yasa’nın 18. maddesinin birinci ve altıncı fıkraları şöyledir:

“Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasa’ya aykırılıkları iddiasıyla açılan iptal davalarına bakmak;

....

Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya üyeliğin düştüğüne veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakanların dokunulmazlığının kaldırılmasına

Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmesi hallerinde, ilgililerin Anayasa veya İçtüzük hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal istemlerini karar bağlamak;"

2. Aynı Yasa'nın 34. maddesi de şöyledir.

"Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya üyeliğin düştüğüne dair Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına karşı, dokunulmazlığı kaldırılan milletvekili veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakan veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri tarafından yapılan iptal istemleri, Anayasa Mahkemesince onbeş gün içinde karar bağlanır.

İptal istemlerine konu teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi kararları aleyhine Anayasa Mahkemesine başvurma hakkı, karar tarihinden itibaren bir hafta sonra düşer.

27 nci maddenin birinci ve ikinci, 30 uncu ve 31 inci maddelerin birinci fıkraları ve 32 nci madde hükümleri bu halde de uygulanır.

Söz konusu iptal istemlerinde, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, ilgilinin ibraz etmesini beklemeksizin gerekli evrakı doğrudan getirir."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında, konunun niteliği gereği bu evrede başka bir husus üzerinde durulmadan işin esasına geçilerek iptal istemine ilişkin rapor, başvuru dilekçesi ve ekleri ile dayanan yasa, İçtüzük ve Anayasa kurallarıyla bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği düşünüldü:

Tunceli Milletvekili Kamer GENÇ, başvurusunda özetle, bir milletvekilinin Türkiye Büyük Millet meclisi üyeliğinin düşmesinin Anayasa'nın 84. maddesinin açık ve buyurucu kuralı uyarınca TBMM'nin kararıyla olanaklı bulunduğunu, oysa Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK'le ilgili olayda Meclis Başkanlığı'na İçtüzüğün 113. maddesine göre işlem yürütülmesi için toplantıya çağrılan Başkanlık Divanı'nın işleme gerek görmeyerek, Anayasa ve Adalet Komisyanlarından kurulu Karma Komisyon'un dokunulmazlık dosyasına ilişkin raporundaki gerekçeye dayalı olarak İ. Melih GÖKÇEK'in üyeliğinin kendiliğinden düşmüş olduğuna karar verdiğini, bu kararın TBMM Genel Kurulu'nun bilgisine sunulmak suretiyle üyeliğin düşmesinin kesinleştirildiğini, üyeliğin düşmesi için Anayasa ve İçtüzüğün istediği biçimde sarıh bir meclis kararı alınmadığını, sadece üyeliğin düştüğüne ilişkin Başkanlık Divanı Kararı'nın Genel Kurul'un bilgisine sunulması ve bir üyenin aleyhte konuşması suretiyle genel bir benimseme ile zımnî bir Meclis kararı oluşturulduğunu, bu nedenlerle de Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK'in TBMM üyeliğinin düştüğü yolunda verilen kararın, Anayasa'nın 84. maddesine aykırı olduğu savıyla iptaline karar verilmesini istemiştir.

Anayasa'nın 85. maddesine göre, Yasama Dokunulmazlığı'nın kaldırılmasına veya üyeliğin düştüğüne Meclisce karar verilmesi hallerinde ilgili üye veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri, bu kararın, Anayasa veya İçtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 2949 sayılı Yasa'nın 34. maddesinde de "...üyeliğin düştüğüne dair Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına karşı,... Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakan veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri tarafından yapılan iptal istemleri, Anayasa Mahkemesince... karar bağlanır." denilerek Anayasa'nın 85. maddesi doğrultusunda uygulamaya ilişkin açıklık yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin TBMM'nin bir üyesinin üyeliğinin düşmesiyle ilgili iptal istemlerini inceleyip karara bağlayabilmesi Anayasa'nın 84. ve 2949 sayılı Yasa'nın 18. maddesinin 6. bendi ile 34. maddesi uyarınca "... TBMM'nin üyeliğinin düştüğüne ilişkin bir karar vermesi" durumunda olanaklıdır.

Anayasa'nın 148. ve 2949 sayılı Yasa'nın 18. maddesine göre Anayasa Mahkemesi, genelde yasaların, KHK'lerin ve TBMM İçtüzüğü'nün biçim ve öz yönünden Anayasa'ya uygunluğunu denetler. Özelde ise Anayasa'nın 84. ve 85. maddeleriyle, 2949 sayılı Yasa'nın 18. maddesinin 6. bendi gereğince dokunulmazlığın kaldırılmasına ya da üyeliğin düştüğüne ilişkin TBMM Genel Kurul kararlarına yapılan iptal istemlerini inceler. TBMM Genel Kurul kararlarından içtüzük değişikliği niteliğinde olanlar, bu nedenle başvurulduğunda, ele alabilir. Olayda, bu durumlar söz konusu değildir. Üyeliğin düştüğüne ilişkin kararların incelenmesi bu konuda bir TBMM Genel Kurulu kararının varlığına bağlıdır. İ. Melih GÖKÇEK hakkında Anayasa'nın ilgili maddeleri gereğince bu konuda alınmış ya da alınmış sayılacak bir TBMM Genel Kurul kararı yoktur. Başkanlık Divanı'nın İ. Melih GÖKÇEK'in Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin kendiliğinden düştüğüne ilişkin kararını Genel Kurul kararı saymak da olanaksızdır. Divan kararının kabûlü yönünde TBMM Genel Kurul kararı olmadıkça yapılan başvuru dinlenemez.

Bu nedenle, ortada dava konusu yapılabilecek bir TBMM kararı bulunmadığından iptal isteminin reddedilmesi gerekir.

V- SONUÇ

İptal istemine konu olabilecek bir TBMM kararı bulunmadığından istemin REDDİNE,
20.9.1994 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Yekta Güngör ÖZDEN

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
İhsan PEKEL

Üye
Selçuk TÜZÜN

Üye
Ahmet N. SEZER

Üye
Haşim KILIÇ

Üye
Yalçın ACARGÜN

Üye
Mustafa BUMİN

Üye
Sacit ADALI

Üye
Ali HÜNER

Üye
Lütfi F. TUNCEL

DEĞİŞİK GEREKÇE

Kararda konu yalnız biçimsel açıdan ele alınmamış Anayasa'nın 84. maddesi gereğince verilmiş TBMM kararı bulunmadığından istemin reddi yolunda sonuca varılmıştır. Bu nedenle kararın sonucuna aşağıdaki gerekçelerle katılıyoruz:

TBMM üyeliği ve Belediye Başkanlığı sıfatını kazanma milli iradenin doğrudan doğruya aracısız olarak yaptığı belirlemedir.

Başta TBMM olmak üzere halk tarafından seçimle belirlenen görevlere seçilenler hiçbir organın ek bir irade belirtmesine ihtiyaç olmaksızın görevlerine başlarlar. Milli irade ve seçim yoluyla belirlenen organlar seçim sonunda kendiliğinden oluşurlar. TBMM üyeliği ve Belediye Başkanlığı gibi görevlere başlama, kimsenin iznine tabi değildir. İzin, karar v.s. gibi ek bir irade söz konusu olamaz.

Merkezi ve yerel yönetimlerde halkın iradesi ve seçim yoluyla bu görevlere gelen kişilere seçim kurulları eliyle verilen "mazbata"lar hukuki yapılarıyla idari ve "beyan edici" nitelikte belgeler olup, "inşai" nitelikleri yoktur.

Uyuşmazlık konusu olayda Ankara ili halkının seçtiği bir milletvekili daha sonra Ankara şehri hemşerileri tarafından Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na seçilmiştir.

Milli iradenin seçimle belirlediği bu görevlerden ikisinin bir kişi uhdesinde birleşmesi veya bunlar arasında birinin ilgilinin tercihinin bırakılması Anayasamızca özel olarak düzenlenmemiş ve konu haliyle kanunla düzenlenecek alana ait olmuştur. Bu konu 2972 sayılı Yasa'nın 3959 sayılı Yasa ile değişik 17. maddesi ile düzenlenmiş ve milli irade ile seçilen bu görevler arasında bir tercih yapılması zorunlu kılınmıştır.

Ankara Milletvekili İ. Melih GÖKÇEK bu kanun gereğince tercihinin kullanarak milletvekilliği görevini bırakmıştır.

Yapılan bu tercih TBMM dahil hiçbir organın irdelenmesine ve tasdikine tabi tutulamaz. Bu tercih Anayasa'nın 84. maddesine göre düzenlenen konuların arasında bulunmamaktadır. TBMM Başkanlık Divanı'nın aldığı karar Anayasa'nın 84. maddesiyle ilgili bir TBMM Genel Kurulu Kararı olmayıp, yukarıda belirlenen olguyu saptayan TBMM Başkanlık Divanı kararıdır.

Milletvekilliği düşmesi gibi temel bir Anayasal konuda 84. maddenin genişletilerek yorumlanmasına imkan yoktur. 84. maddede yazılı üyeliğin düşmesi, ancak maddede açıkça düzenlenen hallerde uygulanır. Bu haller ise şunlardır:

1. Milletvekilliğinden istifa,
2. Hüküm giyme,
3. Kısıtlanma,
4. Partiden istifa ederek başka partiye girme,

Esas Sayısı : 1994/72

Karar Sayısı : 1994/68

5. Üyelikle bağdaşmayan hizmet kabul etme,

Buna göre, milli irade tarafından seçimle belirlenen görevler arasında yapılan “tercih” 84. madde uygulaması ile ilgilendirilemez.

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
İhsan PEKEL

Üye
Sacit ADALI